

dr hab. Zdzisław Wiatr, prof. UJD
Uniwersytet im. Jana Długosza
Instytut Sztuk Pięknych
w Częstochowie

Radomsko, 9. 07. 2020

Ocena dorobku artystycznego oraz rozprawy doktorskiej Pani mgr Pauliny Stasik-Urban pt. „Anatomia egzystencji. Metafora ciała” w związku z wszczętym przez Radę Wydziału Malarstwa Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie przewodem doktorskim w dziedzinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki, zrealizowanym pod opieką prof. dr hab. Bogusławy Bartnik-Morajdy.

Dane personalne

Pani mgr Paulina Stasik-Urban urodziła się w 1990 r. w Rzeszowie. Jest absolwentką Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie na Wydziale Malarstwa, gdzie w roku 2015 pod opieką profesora Leszka Misiaka obroniła dyplom pt. *Widowisko*. Od roku 2015 była doktorantką Środowiskowych Studiów Doktoranckich na Wydziale Malarstwa Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie w IV Pracowni Rysunku pod opieką prof. dr hab. Bogusławy Bortnik-Morajdy.

Ocena dorobku artystycznego

Z twórczością oraz z dorobkiem Pani mgr Pauliny Stasik-Urban miałem okazję zapoznać się przy okazji sporządzania niniejszej recenzji jej pracy doktorskiej. Jako studentka ostatniego roku studiów została nagrodzona przyznaniem Stypendium Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w roku akademickim 2014/2015. W tym samym roku została nagrodzona I Nagrodą w XVIII Międzynarodowym Konkursie Cyfrowej Fotokreacji CYBERFOTO w Częstochowie. A w roku 2019 ponownie zostaje stypendystką Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Od 2015 do 2020 roku pani mgr Paulina Stasik-Urban zrealizowała pięć wystaw indywidualnych:

– *Promieniowanie ciszy*, Galeria Wozownia, Toruń 2020;

- *Skończone całości*, Galeria Shefter, Kraków 2019;
- *Krokodyle łzy*, Galeria Sztuki Wozownia, Toruń 2018;
- *Twoje serce w moim mózgu*, Galeria Henryk, Kraków 2018;
- *Seksmisja*, Fundacja Bulwary Sztuki w ramach KRAKERS Gallery Weekend, Kraków 2015.

W latach 2015 — 2019 uczestniczyła w wielu wystawach zbiorowych w kraju i za granicą, w tym:

- *Farba Znaczy Krew*, Muzeum Sztuki Nowoczesnej, Warszawa 2019;
- *Interes*, Galeria Potencja w ramach Warsaw Gallery Weekend, Warszawa 2018;
- *Jeśli jedni drugich kłusacie i pożeracie, baczcie abyście jedni drugich nie strawili*, Rafał Dominik, Jerzy Nowosielski, Erna Rosenstein, Paulina Stasik, Ryszard Waśko, Galeria Henryk, Kraków 2018;
- *Night Watch*, Rajska Poczekalnia, w ramach Cracow Gallery Weekend, Kraków 2018
- Leszek Misiak i uczniowie, Nowohuckie Centrum Kultury w Krakowie oraz Galeria Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, 2017;
- XY New Generation Polish-Hungarian Painting, The MODEM Center for Modern and Contemporary Arts, Debreczyn, Węgry 2017;
- *No problem*, Galeria Potencja, Kraków , Lengel start – pop up kiállítás, w ramach międzynarodowego projektu Art Capital , Szentendre, Węgry 2017;
- *Canis Vertigus, Wszystko co ludzkie jest mi obce*, Galeria Szara Kamienica w Krakowie w ramach KRAKERS Gallery Weekend, Kraków, 2016;
- *Ale Sztuka! Młode Polskie Malarstwo*, CSW Solvay, Kraków 2015;
- III Biennale Sztuki Piotrków Trybunalski 2015;
- *Najlepsze dyplomy 2014/2015*, Pałac Sztuki Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych, Kraków 2015;
- „,,” w ramach projektu Maczużnik, Galeria Szara Kamienica, Kraków 2015.

Aby uporządkować informacje o dorobku artystycznym doktorantki i odnaleźć perspektywę dla właściwego zrozumienia idei zestawu doktorskiego, sięgnąłem do jej dostępnych realizacji.

Od początku, od pierwszych realizacji malarskich i rysunkowych z okresu studiów, autorka koncertuje swoją uwagę na postaci. Najczęściej jest to postać kobiety, przedstawiana w dynamicznie kadrowanych kompozycjach malarskich. Od przestawień realistycznych po obrazy przedstawiane w malarsko-graficzny sposób, jak: *Bez tytułu* (rysunek na tekturze, 2013), *Ladies 2*

(rysunek, tektura, 2013), *Rozciąganie* (rysunek na tekturze, 2014). Z upływem lat wyraźnie widoczna jest potrzeba poszerzania sposobu obrazowania poprzez zastosowanie oszczędnych, znakowych płaszczyzn w połączeniu z opisującą, „płynącą” linią i rysunkiem (*Superwoman*, olej, 120×170 cm, 2014).

Rysunki Pauliny Stasik-Urban zrealizowane w latach 2013 — 2014 są istotnym elementem w jej dorobku, bez poznania których analiza powstałych później realizacji oraz zestawu doktorskiego, nie może być pełna. Moją uwagę zwróciły rysunki z okresu studiów i to w nich dostrzegam interesującą skalę kreatywności w traktowaniu poszczególnych elementów — składowych całości kompozycji malarskich. Potencjał kreatywności dostrzegam chociażby w zapisie form postaci — lapidarnej, kreślonej linią, aby obok przedstawić postać w negatywowej formie. Paulina Stasik-Urban dynamikę swoich przedstawień tworzy poprzez gradację oraz łączenie różnorodności materii malarskiej, śladu narzędzia oraz mocne akcentowanie kolorystyczne. Dodać należy, że zasadniczym nośnikiem przekazu w obrazach Pauliny Stasik-Urban jest ich kolorystyka, od różów, fioletów, żółci, czerwieni po błękity. Zawsze jest to zobrazowanie syntetyczne i oszczędne, sprowadzone do niezbędnych elementów, nośników idei przedstawienia.

Podsumowaniem doświadczeń artystycznych w okresie studiów była realizacja i obrona dyplomu pt. *Widowisko*. Zestaw składa się z sześciu części: *Widowisko*, *Doznanie*, *Układ zdarzeń*, *Światło*, *Rytm*” i *Papierowe ciało*, w których dominuje mnogość „płynących” i „unoszących” się postaci oraz kontrastów kolorystycznych. W realizacji dyplomowej Paulina Stasik-Urban włącza warsztat artystyczny do zobrazowania idei ulotności wizerunków pięknych i zdrowych, wirujących modelek i prężących się siłaczek.

Ideę dyplomowego *Widowiska* Paulina Stasik-Urban puentuje odniesieniem swojej realizacji do projektu-widowiska *Operazione Vesuvio* Aliny Szapocznikow, która widzi „triumf chwili i przemijalności” jako kompletny w momencie, kiedy Peggy Fling wykonuje „płocze” piruety, a obserwujący ją widzowie zostaną „zaskoczeni nagłą erupcją lawy i zastygniemy na wieki, jak Pompejanie”.

Po ukończeniu studiów Doktorantka brała aktywny udział w szeregu wystaw tematycznych, ideowo tożsamy z jej dotychczasowym dorobkiem. Dorobek artystyczny Pauliny Stasik-Urban z lat 2015 — 2020 udokumentowany jest wykazem bardzo wielu wystaw indywidualnych, udziałem w wystawach zbiorowych w kraju i za granicą. W realizacjach z tego okresu niezmiennym tematem pozostaje człowiek. Odniesieniem dla powstających realizacji jest ciało w kontekście przemijania i pamięci. Paulina Stasik-Urban poszerza swój obszar poszukiwań artystycznych o realizacje fotografii cyfrowej (*Kulturystki kultury*, 2015), filmu (*Kulturystki*, 2015; „*Kulturystki II*”, 2018) oraz realizacji rzeźbiarskich relikwiarzy (*Języki*, *Dłonie*, ceramika, 2018;

Diamenty, papier, żywica, 2018; *Relikwiarz*, papier, żywica, szkło, 2018, *Organizm*, ceramika, 2019).

Poza działalnością artystyczną, od pierwszego roku studiów doktoranckich Paulina Stasik-Urban odbywała praktykę dydaktyczną, biorąc czynny udział w korektach, przeglądach prac studentów w IV Pracowni Rysunku studiów niestacjonarnych na Wydziale Malarstwa ASP w Krakowie. W roku 2019 Paulina Stasik-Urban była jednym z koordynatorów międzyuczelnianego projektu pt. „Pamięć morza” oraz koordynatorem pleneru w Kopalni Soli „Wieliczka”. Efektem tych działań była opieka kuratorska nad przygotowaniem dwóch wystaw prac studentów Wydziału Malarstwa ASP. Pierwsza z nich „Pamięć morza I”, prezentowana była w Kopalni Soli „Wieliczka”, a druga „Pamięć morza II” w kompleksie wystawienniczym Dolne Młyny w Krakowie.

Po zapoznaniu się z przesłanym mi zestawem dokumentacji do sporządzenia recenzji oraz zawartością informacji znajdujących się w internecie oraz na stronie internetowej Doktorantki, miałem okazję na szersze spojrzenie na jej aktywność twórczą oraz dydaktyczną. Z tej perspektywy zestaw doktorski odczytuję jako naturalną potrzebę kontynuowania, pogłębienia i poszerzenia wcześniejszych doświadczeń artystycznych.

Ocena rozprawy doktorskiej

Przedstawiona do recenzji praca doktorska mgr Pauliny Stasik-Urban, zrealizowana pod kierunkiem prof. dr hab. Bogusław Bartnik-Morajdy, składa się z dwóch części: pracy teoretycznej zatytułowanej „Anatomia egzystencji — metafora ciała” oraz zestawu prac malarskich. W rozprawie Doktorantka analizuje wybrane zagadnienia, przestrzenie inspiracji i odnosi je do indywidualnych działań artystycznych, do których dołącza autokomentarz.

Część teoretyczna składa się z pięciu rozdziałów, w których mgr Paulina Stasik-Urban poszukuje odpowiedzi na pytania dotyczące kondycji współczesnego człowieka. W rozdziale pierwszym podejmuje próbę interpretacji filozoficznego pojęcia dualizmu duszy i ciała, wobec którego określa swoje krytyczne stanowisko, dając temu wyraz w tytule pracy doktorskiej, formując go jako: „anatomia egzystencji”. We wstępie mgr Paulina Stasik-Urban wspomina, że wspomniana „anatomia” ujawnia się również w mojej twórczości. Obrazy tytułuję z reguły bardzo prosto, tj. Ciało I, Ciało II... itd. Zawsze zaczynam od wielkiej litery, aby podkreślić wagę tego słowa”. Aby zastanowić się nad wielopoziomowym znaczeniem takiego zapisu i określić ich wspólne znaczenie sięgnąłem do istoty znaczeń obydwu pojęć. I tak, anatomia (z gr. *anatomē* 'sekcja (zwłok),

krajanie'), zajmuje się analizą budowy, kształtów, położenia składowych części organizmów, w tym budowy człowieka. Natomiast egzystencja (łac. *existere* z *ex* 'na zewnątrz' i *sistere* 'stać, znajdować się') związana jest z bytem, z odczuwaniem warunków życia, ze świadomością, która tym samym określa poczucie sensu życia.

Kontynuując temat anatomii i rozważań o ciele, trzymając się czynności „krajania” bardzo trafnym jest przywołanie zjawiska kultu relikwii w kulturze chrześcijańskiej. W tym aspekcie wspomniana historia Joanny de Chantal – świętej bez języka, która „mówiła tyle godnych podziwu rzeczy” i stała się inspiracją w realizacji cyklu „*Relikwiarzy*”.

Poprzez gromadzenie i opisywanie kolejnych obszarów inspiracji rozprawa doktorska nabiera kolażowego charakteru. Paulina Stasik-Urban konfrontuje pojęcie dualizmu duszy i ciała z inspirującym ją mitem o pierwszych ludziach o androgynie, czyli o przedstawicielu "trzeciej płci", który znajdujemy w *Uczcie* Platona. Jest to opowieść o niezwykle silnej i „okropnie wolnomyślniej” obojnackiej płci, która zaczęła budować schody do nieba. Wobec takiego zagrożenia Zeus porozcinał ludzi na dwie części, męską i żeńską. Rozdzielone części do dzisiejszego dnia pragną zjednoczenia, powrotu do momentu, kiedy stanowiły razem „skończoną całość”.

W dalszej części przywołane zostało „widowisko ciał”, które w 1841 roku w nowojorskim American Museum zorganizował P.T. Barnum. Od tamtego czasu oglądanie ludzkich osobliwości, ludzkiej ułomności, cierpienia, tragedii, nieustannie znajduje chętnych i głodnych gapiów, dla których nową, współczesną areną, która gromadzi miliony tzw. normalnych, stała się telewizja oraz internet.

„Kulturowe znaczenie takiego pokazu wiąże się z krystalizowaniem się określonego wzorca normalności: ktoś normalny to nie dziwoląg – nie jest ani czarny, ani żółty, jest zdrowy, można go zdefiniować pod względem płci”. Cytowane wyżej kwestie stają się pomostem do dalszej refleksji w odniesieniu do eseju Susan Sontag pt. *Widok cudzego cierpienia*, w którym Sontag porusza kwestię obrazowania cierpienia za pomocą obrazów oraz powszechnej ich dostępności za sprawą środków masowego przekazu. Powtarzalność widoków ludzkiego cierpienia bez udziału zaawansowanych technologii miała miejsce wielokrotnie, dużo wcześniej niż przed rokiem 1841. Tym samym ludzkość wielokrotnie doświadczała krystalizowania się wzorców tzw. normalności, standardów, które w rezultacie prowadziły do wojen, eksterminacji, wreszcie Holokaustu. Wszechobecna w mas-mediach obecność obrazów przedstawiających cierpienie, jest formą manipulacji zbiorowej, która oddala nas od istoty zrozumienia „cudzego cierpienia”. W ten sposób, że dzieje się to gdzieś dalej „wywołuje w nas ulgę” która pozwala trwać w „emocjonalnym upośledzeniu”.

Niewątpliwie ciało oraz jego części są nośnikami pamięci, która bardzo często jest uśpiona albo inaczej niewidoczna — pamięci, która ożywa i staje się aktywna pod wpływem impulsu i w tym momencie potrzebuje uzewnętrznienia. W ten sposób domaga się zajęcia konkretnej postawy etycznej ale też artykulacji plastycznej.

Od analizy opisywanych idei Paulina Stasik-Urban przechodzi do przedstawienia ich związku z obszarem jej artystycznych inspiracji. Píše o sile oddziaływania „intensywności malarstwa” Miriam Cahn, płynącej z świadomości użytego medium malarskiego, myśli oraz żarliwości wyobraźni, która objawia się przy pomocy śladów narzędzia i koloru.

Kluczowym elementem rozprawy doktorskiej, łączącym opisywany obszar idei z realizacją zestawu malarskiego stał się artystyczny dialog z twórczością poetycką Erny Rosenstein rozpoczęty w 2019 r. Projekt zatytułowany *Anatomia egzystencji. Metafora ciała* jest interpretacją wierszy Erny Rosenstein z tomu *Wszystkie ścieżki*. Dodatkowo Autorka przeanalizowała twórczość Christiana Boltanskiego i Tadeusza Kantora w kontekst obecności, przemijania i pamięci śladów i rzeczy.

Efektom międzypokoleniowego dialogu z Erną Rosenstein jest realizacja cyklu obrazów *Ciało*. Wielkoformatowe kompozycje malarskie, zbliżone najczęściej do kwadratu, są zbitką fragmentów ciał, tworzących wirujące figury. Artystka stworzyła w ten sposób osobisty kanon przedstawień, w którym stara się koncentrować uwagę odbiorcy ku centrum, a tym samym zobrazowaniu idei scalenia rozdzielonych kiedyś ciał.

Kiedy patrzę na nieme portrety (*Ciało VI, Ciało IX, Ciało XI*), z pustymi oczodołami (*Ciało XV*) ogarnia mnie przejmujący chłód i pustka, podkreślana kolorystyką obrazów. Usta bez słów, zastygłe w odrętwieniu języki (*Ciało XIV*), bezkrwiste dłonie, otulające korpusy ciał (*Ciało XV, Trampolina, Placzki*), są jak najbardziej one właściwym ekwiwalentem przedstawienia ciała-podmiotu. Poetyka ich komponowania, sposób budowania form, gęstość materii malarskiej jest tożsama z zapisem idei zawartym w rozprawie.

W dorobku Pauliny Stasik-Urban pojawiły się też realizacje rzeźbiarskie (*Relikwiarze*), które są inspirowane twórczością Christiana Boltanskiego. W *Relikwiarzach* odnajduję kontynuację dyplomowego *Widowiska*. Moim zdaniem odlewy ceramiczne języków, dłoni i twarzy wpisują się w potrzebę zatrzymania „triumfu chwili i przemijalności”. W tym kontekście ważną była możliwość prezentowania własnej postawy artystycznej na wystawach indywidualnych, takich jak *Krokodyle łzy* (Galeria Sztuki Wozownia, Toruń 2018), *Promieniowanie ciszy* (Galeria Wozownia, Toruń 2020) oraz konfrontowania w znaczącej wystawie zbiorowej *Farba Znaczy Krew* (Muzeum Sztuki Nowoczesnej, Warszawa 2019). Prezentowane na tych wystawach prace świadczą

o nieustanym poszukiwaniu przez Paulinę Stasik-Urban nowych form przekazu oraz formowaniu się idei realizacji doktorskiej.

Paulina Stasik-Urban za każdym razem odwołuje się do mitu. Mimo pozornego rozdzielania form stara się stworzyć połączone na nowo figury. Propozycja doktorantki w obydwu obszarach, tekstowym i artystycznym ma charakter ciągle otwartej dyskusji. W obszarze poszukiwania formy wyrazu artystycznego pozostanie intuicyjna i będzie odzwierciedleniem jej stanu ducha.

Praca teoretyczna Pauliny Stasik-Urban jest wnikliwą analizą idei, (problem dualizmu duszy i ciała z odniesieniem do mitu (androgynne) oraz ciała cierpiącego), które były najważniejszym założeniem realizacji przewodu doktorskiego. Natomiast dołączony zestaw prac jest artystycznym zobrazowaniem refleksji płynących z prowadzonej wielowarsztatowej analizy. W ten sposób obydwa elementy pracy doktorskiej wzajemnie się uzupełniają

Konkluzja

Po zapoznaniu się z dorobkiem artystycznym, przedstawionym zestawem doktorskim oraz po analizie rozprawy doktorskiej zatytułowanej *Anatomia egzystencji — metafora ciała*, stwierdzam, że rozprawa doktorska Pani mgr Paulina Stasik-Urban jest ideowo spójna z realizacjami plastycznymi. Wyróżnia się oryginalnością form przedstawień w ciągle dla niej aktualnym obszarze zainteresowań ideowych, określonych w tytule rozprawy. Całość realizacji doktorskiej dowodzi, że doktorantka w sposób twórczy korzysta z myśli filozoficznych dla poszerzenia swojej świadomości artystycznej.

Dlatego też z pełnym przekonaniem popieram nadanie mgr Paulinie Stasik-Urban stopnia doktora w dziedzinie sztuki w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja sztuki.

Radomsko, dnia 9 lipca 2020 r.

Wiatr

.....